

Virginia Braun i Victoria Clarke

Thematic Analysis: A Practical Guide

SAGE, London, 2021, 428 str.

Knjiga *Thematic Analysis: A Practical Guide* nastala je kao rezultat dugogodišnjeg razvijanja i usavršavanja specifičnoga, refleksivnog pristupa tematskoj analizi koji u svom središtu ima istraživača kao aktivnog (su) stvaratelja znanja. Specifičan "pristup u šest koraka" Virginie Braun i Victorie Clarke svoje je osnovne obrise dobio u članku *Using Thematic Analysis in Psychology* (2006), a autorice su do danas objavile brojne članke i poglavlja u kojima su dodatno objašnjavale, revidirale i nadograđivale svoj pristup tematskoj analizi (npr. Braun i Clarke, 2016; Braun, Clarke i Weate, 2016; Terry, Hayfield, Clarke i Braun, 2017; Braun i Clarke, 2019). Ova knjiga zaokružuje dugogodišnji rad autorica i strukturirana je u dvije tematske cjeline.

Prva cjelina posvećena je samom procesu provođenja refleksivne tematske analize. U odnosu na publiku, usmjerena je ponajprije na studente (i njihove predavače) i istraživače koji se tek susreću s (refleksivnom) tematskom analizom, ali detaljni opisi, praktični primjeri i prikazi uobičajenih zamki i prepreka pri provođenju analize mogli bi biti korisni i iskusnijim istraživačima. Ova je cjelina podijeljena u pet poglavlja posvećenih opisu pristupa i dizajnu istraživanja te samom analitičkom procesu u okviru refleksivne tematske analize: upoznavanju/približavanju podatcima, kodiranju, razvoju i konstrukciji tema te pisanju analitičkog izvješća. Autorice sve faze (ili korake) u provođenju refleksivne tematske analize pojašnjavaju na konkretnom setu podataka te kroz vlastite i osvrt druge istraživača na iskustva u pojedinim fazama analize.

Osim praktičnoga, procesno orijentiranog pristupa u ovoj cjelini, autorice se kroz različita poglavlja osvrću i pojašnjavaju ključne koncepte tog analitičkog pristupa. Prvo poglavlje tako donosi uvide u refleksivnost – što je refleksivnost, koja je uloga istraživača u procesu, o kakvom znanju možemo govoriti te kako praktično osigurati da doista budemo refleksivni u istraživačkom procesu. Četvrto poglavlje posvećeno je razvoju i konstrukciji tema, također ključnog koncepta u okviru tog analitičkog pristupa. Autorice objašnjavaju kako se unutar njihova pristupa teme razumijevaju kao obrasci značenja ustanovljeni oko određenoga ključnog koncepta. To znači da razvoj i konstrukcija teme podrazumijeva dublju, teorijski utemeljenu analizu koja nije moguća ako teme razumijevamo kao parafrazirani i sažeti prikaz svega što su sugovornici rekli o nekoj ideji. Prva cjelina završava poglavljem o pisanju analitičkog izvješća uz naglasak da je važno "ispričati priču". Autorice daju korisne uvide i savjete u odnosu na svaki element završnog izvješća, osvrćući se na praktična pitanja koja mnogome mogu koristiti mladim istraživačima.

Druga je cjelina posvećena teoriji, interpretaciji te osiguravanju kvalitete i valjanosti u refleksivnoj tematskoj analizi. Ta se cjelina uglavnom odnosi na isticanje najčešćih pogrešaka i problema koje su autorice detektirale u istraživanjima koja koriste njihov pristup. Autorice su se i u ranijim radovima bavile tim pitanjima (npr. Braun i Clarke, 2019; Braun, Clarke i Hayfield, 2019; Braun i Clarke, 2020), no opseg ovog djela omogućuje ponešto detaljnija objašnjenja i upute.

Šesto poglavlje tako problematizira čestu zabludu da je refleksivna tematska analiza ateorijska. Autorice naglašavaju važnost jasnog određenja vlastitih ontoloških i epistemoloških polazišta, ali i širih teorijskih orijentacija – iskustvene ili kritičke, kao i različitih

pristupa u odnosu na važnost i ulogu jezika u razumijevanju znanja i stvarnosti.

U sedmom se poglavlju bave problemom razumijevanja refleksivne tematske analize kao deskriptivnog pristupa, naglašavajući važnost interpretacije utemeljene u jasnom teorijskom okviru i promišljanjima aktivnog i refleksivnog istraživača. Drugim riječima, iako je interpretacija unutar tog pristupa uvijek subjektivna, ona mora biti utemeljena i obranjiva.

Osmo je poglavlje posvećeno razlikama između refleksivne tematske analize i drugih srodnih pristupa. Autorice priznaju da postoje određene sličnosti među različitim pristupima tematskoj analizi, ali smatraju da ih treba razlikovati prema teorijskom okviru iz kojega polaze kao i prema istraživačkim procedurama i vrijednostima. U tom smislu razlikuju tri pristupa unutar šireg spektra tematsko-analitičkih metoda gdje osnovu razliku čini "kvalitativni senzibilitet". Refleksivna tematska analiza tako stoji u "veliki Q" sektoru, označavajući pristup koji je u biti kvalitativan, kroz sve pretpostavke i procedure. Pristupi tematskoj analizi koji se u procedurama oslanjaju na interkodersku pouzdanost prema autoricama pripadaju u "mali q" pristup, budući da subjektivnost istraživača promatraju kao prijatnu i tako se zapravo više oslanjaju na postpozitivističko razumijevanje znanja i svijeta. Treću kategoriju ("srednji Q") čine pristupi koji polaze iz kvalitativne paradigme, ali se oslanjaju na analitičke matrice ili kodne knjige te svojim strukturiranim okvirom onemogućuju otvoreni pristup analizi.

Cjelina završava poglavljem koje integrira sve elemente analitičkog procesa prikazane u prvoj i drugoj cjelini s kvalitetom kao središnjom temom. Autorice iznose prednosti i ograničenja refleksivne tematske analize, kao i strategije za osiguravanje kvalitete u refleksivnoj tematskoj analizi uz napomenu da kriteriji kvalitete nisu univerzalni i jednako primjenjivi na svaki pristup.

Osim detaljne razrade svih analitičkih faza i praktičnog pristupa kroz konkretan set podataka, knjiga ima i dodatnu vrijednost. Najprije – i ne baš tipično za metodološke knjige/priručnike – autorice se osvrću na dobrobit istraživača, specifično u obzir uzimajući stres i nesigurnost u analitičkom procesu koja može rezultirati anksioznošću. I u ovom dijelu autorice donose dva osvrtu drugih istraživačica koje su se borile s osjećajima nesigurnosti, nedoraslosti i anksioznosti u istraživačkom procesu (četvrto poglavlje). Nadalje, autorice su uložile znatan trud u razjašnjavanje katkad preapstraktnih koncepta, osobito u odnosu na teorijske pristupe (šesto poglavlje), rabeći u tu svrhu jednostavan jezik i konkretne primjere. I završno, unutar svake konceptualne cjeline nalaze se kategorije "upozorenja" koje ukazuju na najčešće pogreške ili zamke koje se odnose na tu cjelinu, dok "praktični naglasci" i "ključni koncepti" služe boljem razumijevanju, ali i kao putokaz u kojem smjeru dalje graditi znanje o refleksivnoj tematskoj analizi.

Knjiga se ponajprije može doživjeti kao vrlo jasno određen set pravila u smislu "što raditi/a što ne raditi" u refleksivnoj tematskoj analizi, što otvara prostor za kritiku o proceduralizmu i prevelikoj orijentiranosti na metodu na štetu teorije i kreativnosti. Međutim, Braun i Clarke formuliraju ovu kritiku objašnjavajući da uz kreativnost i otvorenost zagovaraju i jasnoću posebno u odnosu na pitanja "zašto", "kako" te "utemeljeno na čemu". Smatraju kako iskustvo donosi veću slobodu te da je knjigu najbolje razumjeti kao alat koji olakšava analitički proces, napose onima koji se tek upuštaju u refleksivnu tematsku analizu. Knjiga *Thematic Analysis: A Practical Guide* svakako će biti korisna velikom broju kvalitativnih istraživača, budući da na detaljan, pregledan i pristupačan način vodi istraživača kroz analitički proces.

Marija Antić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

REFERENCE

- Braun V i Clarke V (2020). One Size Fits All? What Counts as Quality Practice in (Reflexive) Thematic Analysis? *Qualitative Research in Psychology*, 18(3): 328-352. <https://doi.org/10.1080/14780887.2020.1769238>
- Braun V i Clarke V (2019). Reflecting on Reflexive Thematic Analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4): 589-597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>
- Braun V i Clarke V (2016). (Mis) conceptualising Themes, Thematic Analysis, and Other Problems with Fugard and Potts' (2015) Sample-size Tool for Thematic Analysis. *International Journal of Social Research Methodology*, 19(6): 739-743. <https://doi.org/10.1080/13645579.2016.1195588>
- Braun V, Clarke V i Hayfield N. (2019). "A Starting Point for Your Journey, Not a Map": Nikki Hayfield in conversation with Virginia Braun and Victoria Clarke about Thematic Analysis. *Qualitative Research in Psychology*, 19(2): 424-445. <https://doi.org/10.1080/14780887.2019.1670765>.
- Braun V, Clarke V i Weate P (2016). Using Thematic Analysis in Sport and Exercise Research. U: Smith B i Sparkes A (ur.), *International Handbook on Qualitative Research in Sport and Exercise*, London: Routledge, 191-205.
- Terry G, Hayfield N, Clarke V i Braun V (2017). Thematic Analysis. U: Willig C. i Stainton-Rogers W (ur.), *The Sage Handbook of Qualitative Research in Psychology (2nd Edition)*, London: Sage, 17-37.

